244

VALLOMÁSOK A KÖNYVTÁRRÓL

Derűs válogatások, jó beszélgetések ízére emlékszem

BAJOR NAGY ERNŐ hírlapíró

Nyolcéves koromban tudtam meg, hogy van könyvtár. No, nem az Asszurbanipal bőkezűségéből létesült legendás ninivei könyvtár vagy a Széchényi Ferencről elnevezett hazai bibliotéka tanított meg arra, hogy mi is az. Szigeti Manó kispesti könyv- és papírkereskedő magán kölcsönkönyvtára ismertetett meg a jó szédülettel, amit a sok könyv között való zabolátlan turkálás lehetősége kínált. Pedig Szigeti úr állománya aligha lehetett több mint 6—800 kötet. Ráadásul a könyvek többsége zsíros, agyonolvasott saláta volt. Szigeti mester csak amúgy balkézről foglalkozott a kölcsönzéssel. Ő is, mindig álmos, mindig rosszkedvű felesége is, főként azzal kereste a kenyerét, hogy csomagolópapírt vágott ívméretre, zacskót ragasztott, s a közeli Kossuth tér kofáinak készített makulatúra csomagokat a jóég tudja milyen célra.

Heti húsz fillérért naponta akár öt kötetet is cserélhettem a jeles intézményben. Én akkor is cseréltem — és mindig öt könyvet —, ha még csak elején tartottam az új olvasmánynak. Így, többszöri nekifutással Szigeti kincstárából olvastam el az Egri csillagokat, de Nick Carter kalandjait és Max Brand sárga köntösben közreadott cowboyregényeit is.

Talán fölösleges mondanom, hogy Manó bácsi nem volt esztéta. Mégis befolyásolta érdeklődésemet. Tőle hallottam először Karinthy nevét. Azt mondta róla: „Ügyes". Mikszáthot így kínálta: „Nem egy hülyeség". Szép Ernő verseskönyvét ezzel adta a kezembe: „Ő is Ernő, ráadásul szép".

Utóbb valakitől azt hallottam, hogy Szigeti Manó életében nem olvasott el egy könyvet sem. Mégis mindmáig eleven bennem iránta a hála. Vagy hat éven át naponta könyvet adott a kezembe, s meggyökereztette bennem a tudatot: nem kell vagyon vagy útlevél ahhoz, hogy az ember gyereke akár May Károllyal, akár D'Amicisszel, akár a száműzött Kossuthtal diskuráljon.

Külvárosi középiskolákba jártam. Valamire való könyvtára egyiknek sem volt. Ráadásul — legalábbis így emlékszem — körülményes volt a könyvtárak használata. Így érettségiig az én szememben a Szigeti Manó-féle könyvtár jelentette a szellemi örömök kincsestárát. A háború kellős közepén fejeztem be a középiskolát. Egy ipari üzemben lettem műszaki tisztviselő. Napi tizenkét órákat kellett töltenem az esztergapadok és présgépek közé állított íróasztal mellett, további négy órát utaztam lakásom és munkahelyem között. Abban az időben nem jutottam hozzá, hogy könyvtárba járjak. Talán az az időszak ültette el bennem annak a törekvésnek a magvát: ha csak lehet, vásároljak meg minden könyvet, amire csak szükségem van, vagy szükségem lehet.

Már a felszabadulás után, huszonkét esztendős koromban tettem be először a lábamat a mai Szabó Ervin Könyvtár központi kölcsönzőjébe, s ott láttam elsőízben olvasótermet is. Nem röstellem bevallani, egyszerre éreztem zavart és áhitatot. Zavart, mivelhogy egyetemista barátaimhoz képest sután mozogtam a katalóguscédulákkal zsúfolt szekrények előtt; nem ismertem a könyvtári címleírási szabályokat; egyszerűen arabusul volt számomra az osztályozási rendszer; azt sem tudtam, mit jelent a szó — bibliográfia. Viszont áhitatot váltott ki belőlem a rend, a jó csönd s az a készség, ahogyan a könyvtárosok sete-suta kérelmeimnek eleget tettek. A fiatal, aki ma kerül kapcsolatba egy közkönyvtárral,

talán nevetségesnek is találja, hogy mi fordult meg akkor az elmémben. Korábban hallottam egy angol szociológustól származó gondolatot, mely szerint a kapitalista társadalomban a nagyvárosok nyilvános utcai vizeldéi a kommunizmus csírái, mivel azokat minden férfi szükségleteinek megfelelően, ingyen használhatja. Nekem ott eszembe ötlött: és a nyilvános könyvtárak, amelyekben lényegében csak jelképes összeg a beiratkozási díj? És azért a semmi krajcárért nekem beszerzik, katalogizálják, mindig hozzáférhető helyen tartják, kívánságomra előkeresik, kihozzák, kartonomra bevezetik a könyvet.

Gondolom, természetes, hogy egyetlen akkori könyvtáros nevére vagy arcára sem emlékszem ennyi idő múltán. Viszont nagyon határozottan előttem van ma is egy férfi, aki az olvasóban könyvre várakozva mellettem ült az asztalnál. Szőke volt és kövér, mint egy testes cipó. BSZKRT egyenruhát viselt, és szuszogva arról beszélt, hogy ő ugyan csak kalauz, de bejár ebbe a palotába olvasni is, kölcsönözni is. Bár akkor már jól tudtam, hogy Budapesten a XX. század elején sem volt szenzáció, ha egy munkás vagy kalauz olvasott, mégis belémivódott az öröm, annak láttán, ahogyan az az ember használta a barokk eleganciájú könyvtárpalotát. S nem nehéz emlékeznem a kalauzra azért sem, mert még tavaly is találkoztam vele valamelyik antikváriumban. Még mindig kövér volt, de most már őszes és szemüveget viselt. Elmondta: réges-rég újságárus, ha jól emlékszem, a Népköztársaság útja és a Csengery utca sarkán van a standja.

Az ötvenes évek elején gyakori vendég voltam a fővárosi nagy könyvtárakban. Különösen a Széchényi Könyvtár hírlaptárát és a Szabó Ervin Könyvtár Budapest gyűjteményét látogattam sűrűn. Később az Országgyűlési Könyvtár, majd — ha jól emlékszem — ötvennyolc-ötvenkilenc körül a Statisztikai Könyvtár adott sok segítséget munkámhoz.

Sajnos, amikor kezdték mikrofilmre venni a keresettebb újságokat a Széchényi Könyvtárban — no meg a tárolási nehézségek is szerepet játszhattak ebben —, mind kevesebb lehetőség nyílt arra, hogy az ember még aznap megkaphassa a kért anyagot. Ez a hosszabb távú kutatómunkának aligha volt kerékkötője. A gyors, a mindennapi lapzártától zaklatott riporteri tevékenységgel már kevésbé egyeztethető össze. Ezért lassan elmaradtam a hírlaptár olvasójából. A Szabó Ervin Könyvtártól pedig egy másik fölismerés távolított el. Azoknak a műveknek nagy része, melyeket újságírói munkámhoz kölcsön szerettem volna kérni, jobbára csak ott helyben volt olvasható. Márpedig nekem elsősorban a késő esti vagy éppen éjszakai órákban van időm arra, hogy egy-egy riporthoz, cikkhez „hozzáolvassak".

Így aztán kikoptam lassan abból a barokk könyvszékesegyházból is... Nem tehetek mást, amennyire jövedelmem engedi, megvásárolok minden olyan könyvet, amire munka közben szükségem lehet. Ez szinte oda vezetett, hogy mindenkori lakásom méretét a könyvállományom szabja meg. Magyarán: otthonomban a könyveim laknak — én csak meghúzom magam.

Amit valaha a Széchényi Könyvtár hírlaptára jelentett számomra, azt helyettesíti valamelyest a Hírlapkiadó Vállalat sajtódokumentációs központja és a Lapkiadó Vállalat ugyanilyen intézménye. Ezen a két helyen — ha a régi idők újságjairól nem is, de a mai lapokról — gazdag cikk-katalógus áll az újságírók rendelkezésére, sőt az ember rövid úton fénymásolatot is kaphat az őt érdeklő publikációkról. A két intézmény mellett működő könyvtárak sok-sok kézikönyve pedig a nyilvános közkönyvtáraknál gyorsabban és rugalmasabban képes segíteni a mindig határidő-zavarokkal bajlódó újságírókat.

Szépirodalmi művet már legalább két évtizede csak a saját könyvtáramból olvasok. Van annak majd harminc éve, hogy a Szabó Ervin Könyvtár Szilágyi Dezső téri fiókjából hordtam az ilyen jellegű olvasnivalót. Akkor ott dolgozott Nyiri Tiborné és Krúdy Zsuzsa. Az ő barátságuk — e hasznos könyvtári újítást sok évvel megelőzve — számomra lényegében szabadpolcossá tette a gyűjteményt. A derűs válogatások, a jó beszélgetések ízére még ma is emlékszem. De azóta az én életutam is elkanyarodott a Víziárosból, Zsuzsáék sem könyvtárosok többé. Néha, amikor arra megyek, eszembe jut: mégiscsak el kéne olvasnom végre Stendhaltól a Vörös és fehéret, mert egy elefántcsontszínű budai öregember azt mondta nekem ott annak idején: „Nagyot mulaszt kedves uram, ha ezt elszalasztja."

Bizonyos, hogy igaza van.

A KÖNYVTÁROS egyes számai – tizenkét hónapra visszamenőleg – kaphatók a Lapkiadó Vállalat Közönségszolgálatánál (1076 Budapest, Thököly út 21. Tel.: 424-543); a régebbi számok pedig szerkesztőségünktől kérhetők